

Türkali Mah., Beşiktaş

“Dememiş miydim ben sana?”?

Nietzsche 1873-1874 yıllarında «Wahrheitspathos in einer Lügenwelt,» diye yazmış not defterine.¹ «Bir yalanlar dünyasında hakikat pathos’u,» olarak çevrilebilir. *Logos* Yunanca «söz», *pathos* ise «acı» anlamında kullanılmış.² Gel zaman git zaman, bunun yanı sıra, insanın dünyayı anlamlandırıp, mantıklı düşünerek davranışını belirlediği düşünülürken, davranışı belirleyen *logos* olarak, *logos* ile belirlenmeyen davranışın belirleyicisi ise *pathos* olarak adlandırılmaya başlanmıştır. «Pathos» sözcüğü Türkçede, «hakikat pathos’u» ifadesindeki kullanımına uyacak tarzda, «ihtiras» sözcüğü ile karşılanabilir:

«Bir yalanlar dünyasında hakikat ihtirası.»³

Hakikat ihtirası insanların birbirleriyle ilişkilerinde «haklı çıkma tutkusu» ya da «haklı olana bağlanma» olarak belirebilir. Bu ikisi bir insanın *logos*’una uyum ve iç-çatışma olarak yansıyabileceği gibi, insanların arasındaki ilişkiyi uyuma da, çatışmaya da sürükleyebilir. İster bu ikisinden biri, ister ikisinin birliği, isterse de ikisinin çatışması olarak görülsün, hakikat ihtirası nasıl belirir? Nietzsche karalama notlarında bu soruya, beklenebileceği gibi, sistematik bir yanıt geliştirmemiş, ancak notları izlenerek bunlardan esinle geliştirilebilecek yanıtlardan biri şu olabilir:⁴ Doğal değil ahlakî bir dürtü olan bilme dürtüsünün etkisinde kalan insan, hakikati keşfettiği inancının doğmasıyla tatmin olur. Bilme dürtüsü bu sapmayla hakikat ihtirasına dönüşür. Önce bilme dürtüsü varmış da, bu dürtü güneş gibi doğup yükselişine uygun, doğru biçimde tatmin edilebilecekken, «yana saparak» yani yanlış, uygunsuz biçimde tatmin edilirse hakikat ihtirasına dönüşürmüş gibi düşünürken bilme dürtüsü dolaysız olarak, hakikat ihtirası ise bilme dürtüsü dolayısıyla zihne yansıtılmış olur. Halbuki durum tersineymiş gibidir.

İnsanların ilişkileri insanın usa dayalı olarak başkalarını biçimlendirmeye kalkışacak biçimde davranabileceği gibi örgülendiğinde, hakikat ihtirası insanlar arasındaki etkileşimden doğrudan çıkar. Eğitici, eğitilene karşı doğru davranmakta ısrar ederek tavır alır. Tavır

koşullu davranışlar öbeğidir; her koşula göre belirli bir davranışı sergilemektir. Bununla birlikte, eğitilen, eğitimcinin belli bir koşulda doğru davranışın dışında bir davranışı sergileyip sergilemeyeceğini test eder gibidir. Böyle çatışmalı süreçlerle, eğitilende haklı çıkma tutkusu belirir. Eğitici ile eğitilenin haklı çıkma inatlaşmasında, her ikisinin de hissettiği ve her ikisinin davranışlardan bağımsız olarak, şaşmaz bir istikrarla ısrarcı olan ne varsa gerçek olarak belirir. Taraflarının güdüleyicisi hakikat ihtirası olarak biçimlenen çatışmada, tarafların kullanabilecekleri alet olarak gerçeği kavrama, bilme yeteneğini geliştirme çabası, bilme dürtüsüne yorulabilecek biçimde aradan çıkarılır.

Haklı çıkma tutkusu olarak hakikat ihtirası eğitilenin eğiticiye direnişinin usdışı temelidir. Haklı olana bağlanma olarak hakikat ihtirası eğitilenin eğiticiye tabiiyetinin usdışı temelidir. Eğitim direniş ve tabiiyet arasında gelgitlerle sürer. Eğitilen eğitici olduğunda, haklı çıkma tutkusu olarak hakikat ihtirası eğitiminin eğitilene dayatmalarının; haklı olana bağlanma olarak hakikat ihtirası eğitiminin eğitilenin geliştireceği yenilikleri arayışının usdışı temeli oluverir. Bir ve aynı haklı çıkma tutkusu başkaldırıya ve başkaldırıcıyı bastırmaya karşılık gelir. Bir ve aynı haklı olana bağlanma, hem tutuculuğa hem yenilikçiliğe yol açar. Aynı *pathosun* hem başkaldırıcı, hem bastırıcı, hem tutucu, hem yenilikçi olabilmesi insani pratikte ortaya çıkan karmaşayla birlikte yürür.⁵

Notlar

1. <http://gutenberg.spiegel.de/> internet sitesinde, *Fragment (1869-1874)*'de 19. kitap, sayfa 218. (19 [218]).
2. *Pathos*, ayrıca, «nahış» «rahatsız edici olan», «acı» olarak değil de, genel olarak «rahatsız edici olan», «duyu», «his» olarak da düşünülebilir.
3. *Cogito* dergisinin 25. sayısının 175. çeviriyle karşılaştırılabilir: «Yalan dünyamızda doğruluk *tutkusu*.» Bu çeviride, «Bir dünya» bizim «dünyamız» olmuş, yetmiyormuş gibi bu dünya yalan olmuş. «Yalanlar dünyası»nın bir gerçek olmaması için ussal engel bulunuyor mu?

4. Fragmanlardaki düşünmenin kaydedilmiş akışı aşağı yukarı şöyle: Hakikat ihtirası bir yalanlar dünyasındadır. Bu yalanlar dünyası da felsefenin doruğundadır. Bu doruğa ulaşmış yalan bir niyete hizmet eder ve hizmet edilen niyet bilme (tanımış olma) dürtüsünün tatminidir. Tatmin için hakikate varmak gerekli değildir, tatmin için hakikatın keşfedildiği inancı yeterlidir. Bilme dürtüsü moralden doğar: Moral→Bilme Dürtüsü→Hakikat Tutkusu. [Fragment \(1869-1874\)](#)'de 19. kitap, sayfa 218-220.
5. [Fuzuli Devrimci Öznedir; Devrimci İse Özneleştirilemeyendir, Pare Etmez.](#)